

SENSORVEILEDNING

Utsatt skoleeksamen SOS2500, vår 2019

Emne: Kulturanalyse, diskurs og semiotikk – et sosiologisk perspektiv
Emneansvarlig: Anne Krogstad

OPPGAVE 1

Redegjør kort for *fire* av de *fem* følgende begrepene.

a) *Tegn*

Thwaites, Davis og Mules skriver en del om tegn, blant annet at tegn ikke bare er kommentarer *om* verden, men er selv ting *i* verden. Videre hevder de at tegn ikke bare formidler meninger, men også *produserer* dem. Et siste poeng de fremhever er at tegn produserer *mange meninger*, ikke bare én mening per tegn.

Saussures tegnmodell – bestående av signifikant og signifikat – er her helt sentral. Det vil være et pluss om studentene klarer å posisjonere begrepet i de større semiotiske modellene de har på pensum (Saussures og Thwaites og kollegers), men det er ikke et krav.

b) *Diskurs*

Jørgensen og Phillips' (1999) bok *Diskursanalyse* er den mest opplagte kilden, men også Neumanns (2001) kapittel om diskurser i diplomatiet er aktuell. Jørgensen og Phillips opererer med flere definisjoner, som «Diskurs er en bestemt måte å snakke om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på» (s. 9), og «Diskurser er sosialt konstruerte betydningssystemer – som kunne vært annerledes» (s. 14). Det er også mulig å referere til Foucault, som ligger til grunn for de to diskursretningene studentene skal ha tilegnet seg (diskursteori og kritisk diskursanalyse). Det gir pluss å trekke inn relevante begreper fra de to retningene.

c) *Intertekstualitet*

En vanlig definisjon av dette begrepet innenfor semiotikken er en teksts relasjon til andre tekster. I Faircloughs kritiske diskursanalyse defineres det som det at alle kommunikative begivenheter trekker på tidligere begivenheter. Intertekstualiteten kan gjøres tydelig/manifest ved åpenlyst å trekke på andre kilder, eller den kan ligge latent. Dette har også med delte koder å gjøre. Det er mulig at enkelte vil sammenlikne intertekstualitet med interdiskursivitet. Dette vil i så fall være et pluss, men ikke nødvendig for å oppnå god uttelling.

d) *Rent/urent*

Mary Douglas omtaler det uren, skitt, som «matter out of place». I boka «Purity and danger» kaster hun frem tesen om at man kan lære mye om et samfunn og dets moral gjennom å studere det som betraktes som skittent og rent. Dette har å gjøre med grunnleggende kategoriseringer i et samfunn. Metodisk sett argumenterer hun for at et fokus på rot/skitt i systemet gir et godt inntak til systemets grenser. Ved å fokusere på det som krysser grenser, kan en forstå mye av den sosiale orden. Douglas' definisjon av skitt er som følger:

«Der det finnes skitt (*dirt*), finnes det et system. Skitt er et biprodukt av at vi ordner og klassifiserer tingene systematisk, i den forstand at orden innebærer å avvise ting som ikke hører hjemme der... Vår renslighetsatferd er kort sagt en reaksjon som fordømmer enhver gjenstand eller idé som kan komme til å forvirre eller bryte med våre kjære klassifikasjoner.»

e) *Cannabiskultur*

Sveinung Sandbergs artikkel «Utbredt men annerledes» er den pensumartikkelen som eksplisitt omtaler cannabiskultur, men også symbol-, ritual-, narrativ- og repertoarteori kan aktiveres. Et utgangspunkt i Sandbergs artikkel er Parker og kollegers teori om *normalisering* av cannabisbruk (1998): De hevder at det er økt tilgang på stoffet, at flere prøver, at flere bruker det jevnlig og at det er integrert i den generelle ungdomskulturen. Sandberg, derimot, mener at selv om cannabis er utbredt, er stoffet langt fra «normalt». Videre mener han at cannabis er for utbredt og brukerne for forskjellige til at de kan utgjøre en enhetlig kultur. Alternativet er å anvende subkulturbegrepet, som da *ikke* ses som en gruppe mennesker, men som et analytisk begrep for å gripe en kultur som går på tvers av og over enkeltindivider: «En subkultur er en samling ritualer, narrativer og symboler. Disse har en rekke fellestrekk, kretser rundt lignende forestillinger om verden, og er ofte knyttet til mer generelle kulturelle strømninger i samfunnet. Personer og grupper internaliserer og kroppsliggjør i større eller mindre grad deler av subkulturen, samt utnytter den i kreative iscenesettelser av seg selv.»

OPPGAVE 2

Besvar én av de to følgende oppgavene:

Enten

2a) *Hvordan inngår mat i kategorisystemer, og hvordan kan den være en kilde til både vemmelse og grenseoverskridende nytelse?*

Dette er en relativt smal oppgave. Det mest nærliggende perspektivet for første del av oppgaven kan hentes fra Døving. Han poengterer at vi lager oss ståsteder å se ting fra, kategorier. Han har bearbeidet Edmund Leachs tidligere arbeider ved å lage noen klassifikasjonssystemer for disse kategoriene, *diskursivt basert skjemaer*, og tilpasset dem norske forhold. Det vil være *kamp* om klassifiseringen, hevder han. Han tar mao. hensyn til prosessuelle og historiske endringer, dette i motsetning til strukturalismens ahistoriske analyser. Skjemaene Døving setter opp tar utgangspunkt i romlige kategorier basert på nærhet. I disse er mennesker, dyr og planter plassert i forhold til den posisjonen de inntar i rom. I tillegg opererer han med en slags anomalikategorier.

Også Douglas og Lamont være aktuelle å benytte.

Den andre delen av oppgaven krever nesten at man har lest Fürsts artikkel «Mat – et språk for overskridelse». Denne tar blant annet utgangspunkt i *Babettes gjestebud*. Fürst peker på matens tvetydighet, at den både er materie og symbol, og at den stadig krysser grenser, noe som kan være «farlig». Mat er også en gave, noe som kan skape fellesskap. Det er likevel mulig å bli avvist når man vil gi en gave. Også Kristeva diskuteres i Fürsts artikkel. Kristeva snakker om *abjeksjonen*, denne grunnleggende, kvalmende avskyen og vemmelsen overfor abjektet, som verken er subjekt eller objekt, men noe tvetydig, ekkelt og gruvekkende.

Samtidig kan det ekle (for eksempel snegler og østers) gjøres om til delikatesser gjennom kokekunst.

Eller

2b) Drøft Clifford Geertz' kulturbegrep opp mot Ann Swidlers kulturbegrep.

Geertz' og Swidlers to pensumbidrag må her aktiveres. Ingen av disse bidragene har veldig tydelige kulturdefinisjoner. Det må sensorene være klar over. Men jeg har gitt studentene en del betraktninger om likheter/forskjeller i forelesningssammenheng.

Geertz er en typisk representant for både hermeneutiske og semiotiske tilnærminger til kultur. Geertz ser kulturen som et system av betydninger, som er innkodet i konkrete, offentlig tilgjengelige symboler og sosiale former; det er hva kulturen *er*. Det betyr at man kan *lære den å kjenne* ved å beskrive og fortolke de iaktatte formene og hendelsene. Kulturanalyse består dermed i å «utrede betydningsstrukturer». Tegn/symboler er selve samfunnsskjelettet, det vi tenker *med* og *på*.

I boka «Talk of love» (som studentene leser en liten del av) undersøker Swidler hvordan folk forholder seg til Geertz' «symboltrafikk», om de er aksepterende, skeptiske eller avvisende. Hun er først og fremst opptatt av å undersøke variasjoner i måten kultur blir **brukt** på. Kultur er for Swidler «... 'toolkit' of symbols, stories, rituals, and world-views, which people may use in varying configurations to solve different kinds of problems» (Swidler i Larsen 2013: 41). Kultur sammenliknes mao. med en verktøykasse med ulike redskaper som kan brukes – med vekslende hell. Man bør være oppmerksom på at kulturelle symboler, ritualer, regler, fortellinger osv. ikke alltid vil «fungere» for folk, hevder Swidler. Det er også viktig å undersøke omstendighetene (kontekst, institusjoner) rundt folks bruk og skifte av kulturelle *repertoarer*. Kultur ses altså som repertoarer (ressurser man kan trekke på), slik dansere, skuespillere og musikere utvikler egne repertoarer.

NB: Denne oppgaven krever mye selvstendighet siden det ikke står noe sammenfattende om forskjeller/likheter på pensum. Geertz-teksten er dessuten svært kompleks.